

I. 3. СУРТА

Аб плане работ Акадэміі навук БССР на 1936 год і аб умовах яго выканання¹⁾

Наша краіна паспяхова завяршае другую пяцігодку і ўступае ў новую, больш высокую фазу свайго развіцця.

У сувязі з перамогай соцыялізма наша краіна мае самыя шырокія эканамічныя магчымасці; нашы навуковыя ўстановы, у асаблівасці ўстановы Акадэміі навук, атрымалі небывалыя магчымасці будаваць на гэтай матэрыяльнай базе нашу савецкую навуку.

Важнейшую ролю ў будаўніцтве нашай гаспадаркі адыгрывае тэхніка, кадры.

Таварыш Сталін, даючы ўказанні аб кадрах, аб тэхніцы, паставіў цэлы рад задач і перад навукай.

Мы павінны прызнаць, што і цяпер яшчэ наша навука адстае ад практыкі соцыялістычнага будаўніцтва, якая высунула зусім новую, нябачаную з'яву—стаханаўскі рух.

Стаханаўскі рух, які шырока разгарнуўся ў нашай краіне, патрабуе рашучага перагляду і перабудовы навуковай работы ў галіне тэхнічных навук, у галіне прамысловасці, у галіне транспарта, сельскай гаспадаркі і т. д. Стаханаўскі рух па сутнасці прымушае нашы навуковыя ўстановы пераглядаць метады нашай работы ва ўсіх галінах навукі. Стаханаўскі рух з'яўляецца паказчыкам велізарнай вышні нашага вытворчага і культурнага развіцця. У сувязі з гэтым навука ў нашай краіне набывае выключнае значэнне.

Нядарам таварыш Сталін у сваёй прамове на 1-й усесаюзнай нарадзе стыханаўцаў зноў падкрэсліў значэнне сувязі навукі з практыкай; ён указаў на тое, што даныя навукі правяраюцца практыкай, вопытам. Таварыш Сталін указаў на неабходнасць яшчэ больш цеснай сувязі навуковай работы з практыкай соцыялістычнага будаўніцтва, з стыханаўскім рухам як у прамысловасці, так і ў сельскай гаспадарцы.

У БССР, не менш чым у іншых частках Саюза, мы маем моцнае адставанне навукі, навуковай мыслі ад практыкі соцыялістычнага будаўніцтва. Гэта—карэнны недахоп у нашай рабоце, і калі мы гаворым аб планах работы, мы абавязаны ўлічыць гэты асноўны недахоп для таго, каб яго ліквідаваць у нашай далейшай рабоце.

Таварыш Молатаў у сваёй прамове на 1-й усесаюзнай нарадзе стыханаўцаў указаў, што „марксізм (г. зн. рэвалюцыйнае вучэнне рабочага класа, яго светапогляд, яго філасофія, метады мыслення і дзеяння.—І. С.) вучыць таму, што практыка з'яўляецца лепшай

¹⁾ З выступлення на сесіі Акадэміі, якая адбылася ў чэрвені 1936 г.

праверкай тэорыі, што практыка абагачае навуку. На самай справе, калі вучоныя дапамагаюць рабочым людзям і перадачай сваіх ведаў у многім расшыраюць гарызонт працоўных, то чаму-ж рабочыя, якіх шмат і жыццёвы вопыт якіх велізарны, не могуць дапамагаць вучоным, асабліва калі справа ідзе не аб вузка-спецыяльных пытаннях¹⁾.

На сесіі Акадэміі навук БССР былі выступленні радавых калгаснікаў, якія папраўлялі некаторых нашых вучоных, што вялі работу на калгасных палях. Гэтыя выступленні калгаснікаў паказваюць, як высока падняла партыя ў нашай краіне культурны ўзровень усіх працоўных нашага Саюза і асабліва жанчын-калгасніц.

Перад навуковымі арганізацыямі БССР усім ходам соцыялістычнага будаўніцтва высоўваецца рад буйнейшых задач, над выкананнем якіх Акадэмія навук БССР павінна працаваць не пакладаючы рук. Буйнейшай з гэтых задач на 1936 г. з'яўляецца работа, звязаная з падрыхтоўкай плана трэцяй пяцігодкі нашага будаўніцтва. Ужо цяпер перад намі высоўваецца вялікая праблема аб выкарыстанні натуральных багаццяў, пытанне аб вышуканні новых карысных выкапняў, новых будаўнічых матэрыялаў, бо капіталаўкладанні апошніх гадоў як на прамысловасці, так і на культурнаму будаўніцтву растуць у велізарных размерах. Ад нас патрабуецца распрацоўка пытанняў, якія датычаць будаўніцтва новых прамысловых прадпрыемстваў, выкарыстання энергетычных рэсурсаў нашай рэспублікі. У сувязі з заданнем вялікага правадыра народаў СССР таварыша Сталіна аб атрыманні 7—8 мільярдаў пудоў хлеба ў год, мы павінны па-сур'ёзнаму заняцца распрацоўкай мерапрыемстваў, забяспечваючых атрыманне высокіх ураджаяў.

Культурны рост працоўных мас Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі прад'яўляе нам, работнікам навукі БССР, і ў першую чаргу работнікам Акадэміі навук БССР, усё новыя і новыя патрабаванні, якія ідуць не толькі ад урада, але і знізу—ад фабрык, калгасаў і соўгасаў, ад саміх працоўных.

План работы нашай Акадэміі на 1936 г. будаваўся на падставе народнагаспадарчага плана БССР, зацверджанага апошнім з'ездам Саветаў. Вось чаму папярэдняе абмеркаванне гэтага плана ў інстытутах было ў гэтым годзе праведзена з пачуццём найбольшай адказнасці і з вялікай стараннасцю.

План работ 1935 г. быў занадта вялікім (прыкладна 240 тэм). План выканан фармальна на 60%. Калі ўлічыць брак, калі ўлічыць яшчэ такую прадукцыю, якая была прынята з некаторай нацяжкай і т. д., то фактычнае выкананне плана мінулага года не будзе перавышаць 40—50%. Па раду-ж інстытутаў процант выканання плана мінулага года быў яшчэ больш нізкім. Аб чым гэта сведчыць?

Відавочна ў вылучэнні тэматыкі навуковай работы таварышы былі вельмі прадбачлівы, запісвалі ў план усё, аб чым думалі, сілы ў іх нехапіла, раскідаліся на мноства тэм, і план аказаўся нявыкананым.

Мы рашылі ў 1936 г. пайсці па лініі бязлітаснага скарачэння нашай тэматыкі. Аднак, у пачатку, па папярэдніх даных, якія былі прадстаўлены інстытутамі, наш план меў 271 тэму. Інстытуты зноў хацелі паўтарыць памылкі мінулага года. Пасля неаднаразовай перапрацоўкі гэтага плана ў ім засталася 133 тэмы. У 1934 г. план меў 239 тэм, у 1935 г.—240, у 1936—133.

¹⁾ Молотов, О стахановском движении и культурности рабочего класса, Партиздат, 1935 г., стр. 21.

Мы рашылі выкарыстаць нашы сілы больш рацыянальна, рашылі дабіцца ўсямернага павышэння якасці нашай работы і даць план, які-б быў ва ўсіх адносінах рэальным і якасна больш значымым. Мы зусім адмовіліся ад старога прынцыпа, які практыкаваўся ў Акадэміі на працягу многіх гадоў, калі кожны навуковы работнік Акадэміі незалежна ад яго ўзроўня ведаў, кваліфікацыі, меў сваю асобную тэму ва што-б гэта ні стала. Гэта прыводзіла да таго, што рад навуковых работнікаў не спраўляўся з сваёй задачай, прадукцыя раду работнікаў была незадавальняючай, асабліва там, дзе сілы былі недастаткова кваліфікаванымі.

Як я ўжо сказаў, па нашаму плану намечана 133 тэмы. Тут можна задаць сабе пытанне: ці адпавядае гэта тэматыка нашым сілам? Якія ў нас ёсць кадры для выканання гэтага плана навуковай работы?

Старэйшых, найбольш кваліфікаваных работнікаў—сапраўдных членаў у Акадэміі 17 чалавек. Гэта група работнікаў параўнальна нешматлікая. Яе трэба папоўніць у бліжэйшы час вылучыўшыміся маладымі кадрамі, падрыхтаванымі ў нашай рэспубліцы; неабходна таксама прыцягнуць да работы ў Акадэміі навук буйнейшых старэйшых вучоных, якія засталіся яшчэ па-за Акадэміяй і працуюць у іншых навуковых установах БССР; нарэшце, трэба выкарыстаць тую дапамогу, якая можа быць аказана нам Саюзнай Акадэміяй і Акадэміяй УССР.

Мы маем па сутнасці некаторую неадпаведнасць паміж колькасцю акадэмікаў і колькасцю дактароў, прафесароў. У нас выпаў інстытут членаў-карэспандэнтаў Акадэміі навук, у той час як члены карэспандэнты маглі-б у значнай меры палегчыць работу тых нямногіх таварышоў, якія з'яўляюцца сапраўднымі членамі Акадэміі.

Навуковых работнікаў Акадэмія навук БССР мае ўсяго, апрача акадэмікаў, 240 чалавек, у тым ліку сапраўдных членаў інстытутаў 34 чалавекі, старэйшых навуковых работнікаў—106 чалавек і малодшых—100 чалавек. Доктары навук з сапраўдных членаў усяго толькі 14 чалавек. Гэта азначае, што таварышы, якія састаяць у групе сапраўдных членаў, па сутнасці не з'яўляюцца сапраўднымі членамі гэтых інстытутаў, а лічацца толькі такімі намінальна.

Каб падцягнуць гэтыя кадры да ўзроўня найбольш кваліфікаванага складу работнікаў Акадэміі, неабходна ім дапамагчы стаць сапраўднымі членамі інстытутаў.

Што яшчэ кідаецца ў вочы пры разглядзе складу нашых работнікаў?

Аддзяленне грамадскіх навук з 95 работнікаў мае толькі 9 дактароў і 27 кандыдатаў навук; аддзяленне прыродазнаўчых навук мае з 157 чалавек—23 доктара і 19 кандыдатаў.

Такім чынам, устанаўляецца вельмі вялікае адставанне росту кадраў, працуючых у галіне грамадскіх дысцыплін. Да гэтага неабходна дадаць вялікую засмечанасць, асабліва аспірантуры, контррэвалюцыйнымі нацдэмаўскімі і трацкісцка-бундаўскімі элементамі, асабліва на першым этапе арганізацыі АН БССР.

Неабходна прызнаць, што рост кадраў у інстытутах аддзялення грамадскіх навук зусім незадавальняючы, а таму, натуральна, адбіваецца на якасці работы.

На справу павышэння кваліфікацыі работнікаў у плане работы самой Акадэміі павінна быць звернута выключна вялікая ўвага.

У нашай соцыялістычнай краіне створаны самыя спрыяючыя *матэрыяльныя ўмовы* для паспяховай навуковай работы. Совецкая ўлада, як ніякая іншая ў свеце, забяспечвае свае навуковыя ўстановы ўсімі сродкамі, якія толькі ёсць у яе распараджэнні. На адзін толькі 1936 г. па Саюзу Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік урад адпускае на навуку 818 млн. рублёў, па БССР—12,5 млн. рублёў. Бюджэт Акадэміі навук БССР вырас з 740 тыс. рублёў у першыя гады яе арганізацыі¹⁾ да 6 371 350 рублёў у 1936 г. Такім чынам, савецкі ўрад поўнасьцю забяспечвае нашу работу матэрыяльнымі сродкамі.

У 1935 г. у асноўным закончана будаўніцтва новага лабараторнага і жыллёвага корпусу і ў 1935—1936 г. будуюцца ўжо галоўны корпус Акадэміі навук.

Велізарныя сродкі ўкладвае наша дзяржава ў справу развіцця самой навукі. Вось чаму асабліва сумна, што Акадэмія свой план 1935 г., зацверджаны ўрадам, не выканала.

Партыя і ўрад хочуць, каб нашы вучоныя працавалі больш рэнтабельна. За гэта абавязан змагацца кожны дырэктар інстытута, кожны навуковы работнік інстытута.

Урад лічыць *вядучымі тэмамі* на гэты год тыя тэмы, якія звязаны з распрацоўкай пытанняў па Вялікаму Дняпру, па расшырэнню энергетычнай базы БССР, па вывучэнню мясцовых сыравінных рэсурсаў для далейшага развіцця нашай прамысловасці, па вывучэнню мясцовых відаў паліва, асабліва торфу, па вывучэнню пастаноўкі справы хімізацыі глеб нашай рэспублікі, па выяўленню мясцовых угнаенняў і т. д. Колькасць вядучых тэм, як бачым, невялікая.

Саюзная Акадэмія навук на сваёй апошняй сесіі спынілася на 8—10 вядучых тэмах, дапасавальна да запрасаў усяго Саюза.

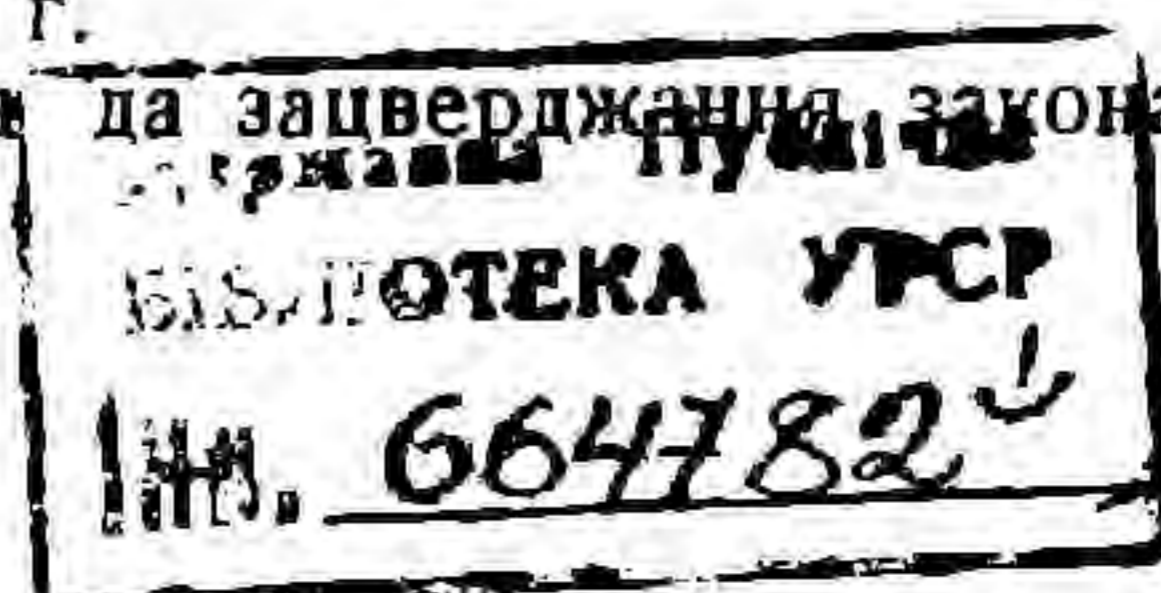
Важнейшай тэмай такога інстытута, як Інстытут філасофіі і права (дырэктар—акад. Вольфсон С. Я.) з'яўляецца распрацоўка пытанняў, звязаных з надыходзячай дваццатай гадавінай Вялікай кастрычніцкай пролетарскай рэвалюцыі. Сюды ў першую чаргу адносіцца тэма „Ленінска-сталінская нацыянальная палітыка ў дзяржаўным будаўніцтве нашай рэспублікі“. Далей намечана тэма „Стаханавскі рух і знішчэнне розніцы паміж працай разумовай і працай фізічнай“. Тут-жа значыцца тэма, якая датычыць пытанняў „Сям'і і шлюбу“, галоўным чынам у сувязі з праектам новага закона па гэтаму пытанню²⁾.

Улічваючы тое, што БССР мяжуе з капіталістычным Захадам, мы павінны дабіцца таго, каб наш Інстытут філасофіі паставіў на належную вышыню выкрыццё класавай сутнасці філасофіі нашых ворагаў, у першую чаргу фашысцкай філасофіі (Польшчы і інш.). Тав. Вольфсон у мінулым працаваў над крытыкай фашызма Германіі, але гэта тэма ў адносінах бліжэйшых да нас краін заставалася ў цяні. Гэту задачу мы павінны выканаць у бягучым годзе.

Вельмі важнай умовай для далейшай паспяховай работы Інстытута філасофіі з'яўляецца наступнае: бязлітасная філасофская барацьба, якая адбывалася ў свой час у СССР і асабліва ў Маскве, не прайшла, вядома, і міма нашай рэспублікі. Аднак, у работнікаў нашага Інстытута філасофіі засталася нешта недагаворанае, недаведзенае да канца.

¹⁾ Акадэмія навук БССР арганізавана 1/1 1929 г.

²⁾ Данае выступленне т. Сурты было зроблена да зацверджання закона аб забароне абортаў, дапамозе рожаніцам і т. д.

Неабходна, каб таварышы з гэтага Інстытута прадыскусіравалі рад пытанняў і далі салідную прадукцыю, вывеўшы інстытут у перадавыя рады. Да гэтага часу гэты Інстытут слаба дапамагаў партыі ў барацьбе з контррэвалюцыйным, трацкізмам контррэвалюцыйнай нацдэмаўшчынай і т. п. Неабходна таксама падвергнуць самай бязлітаснай большэвіцкай крытыцы працы акад. Вольфсона, бо большасць з напісаных ім да 1932 г. маюць плеханаўскую, меншавіцкую арыентацыю, напрыклад, работы, прысвечаныя Плеханаву¹⁾.

Зараз усенародна абгаварваецца праект новай савецкай Канстытуцыі, і тут мы павінны разгарнуць велізарную работу як па прапагандзе Канстытуцыі СССР, так і па падрыхтоўцы праекта Канстытуцыі БССР.

Па Інстытуту эканомікі (часова вык. абавяз. дырэктара праф. Ракаў) важнейшай работай з'яўляецца складанне плана трэцяй пяцігодкі, і асабліва па прамысловасці нашай рэспублікі. Таварышы эканамісты павінны выканаць гэту работу абавязкова ў тэрмін і добра якасна. Партыі і ўраду ўжо зараз патрэбны матэрыялы па трэцяй пяцігодцы.

Другая важнейшая работа гэтага Інстытута, гэта—работа па Атласу БССР, якая мае велізарнейшае выхаваўчае, педагагічнае значэнне. Аднак, да нядаўняга часу гэту работу спынілі, і толькі сігналізацыя з боку аднаго з работнікаў Інстытута прымусіла да гэтай справы прыглядзецца і зноў падштурхнуць яе.

Не закранаючы іншых задач, я павінен падкрэсліць, што асноўная тэматыка Інстытута ў гэтым годзе павінна быць падпарадкавана задачы аказання практычнай дапамогі нашым плануючым арганізацыям па складанню трэцяй пяцігодкі. Эканамісты павінны разбіць нацдэмаўскія тэорыі, якія арыентавалі ў свой час эканоміку БССР на фашысцкую Польшчу (Карп і інш.), павінны разграміць устаноўкі трацкіста Галенда і інш.

Задачи Інстытута гісторыі вельмі ясна выкладзены асабліва ў апошніх указаннях ЦК ВКП(б). Трэба прама сказаць, што гісторыкі БССР, як нідзе ў Саюзе, прапагандавалі наўкрыў і наўскос антымарксісцкія схемы Пакроўскага. Становішча такое, што мы яшчэ не маем гісторыі Беларусі, як навукі, мы яшчэ не маем і неабходных добра якасных дапаможнікаў і падручнікаў па гісторыі БССР.

Над гісторыяй Беларусі трэба яшчэ грунтоўна і ўпарта папрацаваць.

Мы маем у нашай соцыялістычнай краіне наш гераічны народ, мы маем прыгожую соцыялістычную радзіму, мы павінны мець і павінны ведаць яе гісторыю. Тое, што пакуль што дана ў якасці некаторых папярэдніх матэрыялаў, не можа задаволіць шырокія масы працоўных БССР. Распрацоўка гістарычных праблем ёсць важнейшая справа ў галіне развіцця нашай нацыянальнай па форме і соцыялістычнай па зместу культуры. Але гэтай распрацоўкі мы яшчэ не далі, і работы ў гэтым напрамку яшчэ не разгарнулі. Няма чаго і гаварыць, што нашы гісторыкі не разбілі і не перамаглі тэорыі найвычварнейшага контррэвалюцыйнага трацкісцка-нацыяналістычнага клуба (Ігнатоўскі, Розенблюм і інш.).

¹⁾ С. Я. Вольфсон, Плеханаў, 2-е выд., ДВБ, Менск, 1924 г.
 " " Вялікі соцыяліст, ДВБ, Менск, 1928 г.
 " " Плеханаў і навукі, ДВБ, Менск, 1929 г.

Адным з важнейшых недахопаў, якія маюцца ў нас у апошніх працах па гісторыі Беларусі¹⁾, з'яўляецца тое, што ў іх абходзіцца *ленінскі этап* у развіцці гістарычных навук. Абходзіцца, напрыклад, пытанне аб *дзяржаўнасці Беларусі*. Чытач у такой гісторыі Беларусі бачыць войны і грабязы польскімі, літоўскімі і рускімі князямі сялянства, рамеснікаў Беларусі і т. п., а, на пытанне, ці была Беларусь пры феадалізме, пры капіталізме дзяржавай, ці мела яна сваю асобную дзяржаўнасць—ён адказу не атрымлівае. Як быццам няясна самім складальнікам гісторыі, што да Вялікай Кастрычніцкай соцыялістычнай рэвалюцыі Беларусь сваёй дзяржаўнасці не мела. *Толькі з перамогай у Кастрычніку, толькі пры дапамозе рабочага класа Расіі пад кіраўніцтвам партыі Леніна—Сталіна беларусы атрымалі сваю дзяржаўнасць—Беларускую Совецкую Соцыялістычную Рэспубліку*. Наша рэспубліка—дзецішча Вялікага Кастрычніка, дзецішча эпохі *Леніна—Сталіна*, дзецішча вялікага *Сталіна*. Задачай гісторыка з'яўляецца паказаць гэта, разбіўшы гістарычныя канцэпцыі контррэвалюцыйных нацдэмаў, якія прабавалі ператварыць БССР у калонію польскага фашызма, рэстаўраваць у ёй капіталізм, пазбавіць яе дзяржаўнасці, адарваць яе ад вялікага Совецкага Саюза. Абавязкам гісторыкаў з'яўляецца паказаць масам нашай моладзі гісторыю барацьбы працоўных пад кіраўніцтвам партыі Леніна—Сталіна супроць усіх ворагаў народа. Гэтае пытанне паставілі не гісторыкі, а Н. Ф. Гікало.

Важнейшай практычнай задачай Інстытута гісторыі з'яўляецца стварэнне падручніка па гісторыі Беларусі для сярэдняй школы.

Што датычыць работы Інстытута нацменшасцей, то ў тэматыцы гэтага Інстытута можна знайсці ўсяго патроху, а саліднага нічога няма. Ставіцца пагэтану пытанне аб тым, ці мэтазгодна ў далейшым існаванне гэтага Інстытута. На наш погляд—неабходна гістарычную частку гэтага Інстытута перавесці ў Інстытут гісторыі, узмацніўшы там гэту работу, а літаратурную частку Інстытута нацменшасцей перадаць у Інстытут літаратуры.

Тэматыка Інстытута літаратуры і мовы (часова вык. аб. дырэктара т. Краснеўскі) прысвечана стварэнню гісторыі беларускай літаратуры, стварэнню падручнікаў, слоўнікаў і т. п. Трэба адзначыць, што і нашы літаратары яшчэ не разбілі контррэвалюцыйныя тэорыі нацдэмаў—Лёсіка, Мацюкевіча і інш.

Важнейшай галіной работы СОПС (Совет па вывучэнню прадукцыйных сіл БССР—старшыня праф. Шпенцэр) павінен быць „Вялікі Днепр“, які мае вялікае народнагаспадарчае значэнне.

Інстытут геалогіі (дырэктар праф. Жырмунскі) мае багатую тэматыку. Важнейшай работай Інстытута на гэты год з'яўляецца геалагічная здымка БССР. У 1940 г. павінна быць дана поўная геалагічная карта нашай рэспублікі. Задача гэтага года для Інстытута геалогіі—даць суцэльную геалагічную паласу карты ўсходняй часткі нашай рэспублікі.

Важнейшай практычнай задачай, якая ўзнікае перад Інстытутам у сувязі з гэтым, з'яўляецца выданне геалогіі БССР у сінтэтычным выглядзе. Такое выданне патрэбна для актыва і для самых шырокіх слаёў насельніцтва. З нашых геологаў не здымаецца таксама выкрыццё тых геологаў, якія арыентаваліся на контррэвалюцыйных нацдэмаў у недалёкім мінулым.

¹⁾ Напрыклад „Нарысы па гісторыі Беларусі“ акад. Шчарбакова.

Інстытут хіміі (дырэктар праф. Казлоў) распрацоўвае пераважна пытанні хіміі торфу, мае звыш 12 тэм. Але да гэтага часу Інстытут не даў значных вынікаў працы.

Неабходна ўзмацніць гэты Інстытут кадрамі, і ў першую чаргу кадрамі, працуючымі ў нашай рэспубліцы, у прыватнасці групай акад. Шкатэлава (Гомель). Кансультацыйная работа т. Шкатэлава магла-б шмат у чым дапамагчы паспяховаму выкананню тэматыкі Інстытута. Акадэмік Шкатэлаў у Гомелі правёў рад важнейшых прац па лесахіміі БССР.

Інстытут торфу (дырэктар праф. Ануфрыеў) мае каля 10 тэм. Да недахопаў работы Інстытута трэба аднесці адсутнасць тэхналагічнага аддзела, які дапамог-бы нам распрацаваць тэхналогію апрацоўкі торфу, механізацыю сельскагаспадарчай здабычы і прымянення торфу. Мы прэтэндуем на зліццё ўсіх арганізацый, працуючых па торфу, у адно цэлае ў складзе Акадэміі з тым, каб ператварыць Інстытут торфу ў адзін з мацнейшых інстытутаў Акадэміі, паколькі праблема торфу ў эканоміцы БССР мае важнейшае народнагаспадарчае значэнне.

Асноўная задача Аграглебавага інстытута (дырэктар акадэмік Афанасьеў) і Біялагічнага (дырэктар праф. Дарожкін) вызначана ўказаннем таварыша Сталіна—даць краіне 7—8 мільярдаў пудоў хлеба. Справа патрабуе таго, каб інстытуты падпарадкавалі сваю работу, свае тэматычныя планы выкананню гэтай асноўнай задачы. Выконваючы гэту задачу, мы ні на адну мінуту не можам забываць бязлітаснай барацьбы партыі ў галіне сельскай гаспадаркі з нацдэмаўска-эсэраўскім ахвосцем у БССР, як прышчэпаўшчына і т. п.

Наша задача заключаецца ў тым, каб, разбіўшы да канца гэтыя тэорыі, дапамагчы калгаснікам тэарэтычнымі ведамі, навучыць іх метадам атрымання высокіх ураджаяў і здолець тэарэтычна абагуліць іх вопыт.

Аднак боязь поля, боязь практыкі калгаснай работы моцна сядзіць яшчэ ў некаторай частцы работнікаў інстытутаў як Аграглебавага, так і Біялагічнага.

Батанічны сад (дырэктар праф. С. П. Мельнік). Тэматыка работы гэтай установы вельмі вялікая. Але ад гэтай навуковай установы неабходна атрымаць перш за ўсё апісанне *флоры БССР*. У БССР маецца багатая флора, але навуковых даных аб ёй няма.

Інстытут фізіка-матэматычны (дырэктар акад. Бурстын) носіць у нас назву, якая адрозніваецца ад назвы, прынятай у саюзных арганізацыях— „фізіка-тэхнічны“. БССР таксама патрэбны фізіка-тэхнічны Інстытут, але тэхнічнага раздзелу ў нас зусім няма. Пагэтану т. Готфрыд зусім праў, калі папракнуў нас гэтым. БССР—*рэспубліка прамысловая*; у сувязі з гэтым патрэбна мець вельмі моцную арганізацыю тэхнікаў і фізікаў у Акадэміі, прычым неабходна, каб на чале Інстытута быў раздзел тэхнікі. Фізікі не могуць забываць, што і на гэтым участку ў асобе нацдэма Успенскага падвізаўся класавы вораг.

Псіханеўралогічны Інстытут (дырэктар праф. Ветохін) таксама ніяк не можа задаволіць нас на сёнешні дзень па зместу сваёй работы. Неабходна ў першую чаргу падумаць адносна тых праблем, якія з'яўляюцца вядучымі, сінтэтычнымі ў галіне эксперыментальнай фізіялогіі. Эксперыментальная работа ў галіне фізіялогіі нервовай сістэмы павінна легчы ў аснову работы нашага Інстытута, які носіць зараз назву „псіханеўралогічны“. Гэта павядзе і да змянення назвы ін-

стытута. Найбольш правільным будзе назва— „*Інстытут эксперыментальнай фізіялогіі*“.

Важнейшай умовай выканання плана 1936 г. будзе перамаганне Інстытутам рэфлексалагізма і расізма праф. Ленца і завуаляванага эклектыцызма (а па сутнасці—механіцызма ў яго першых работах) і меншавіцтвучага ідэалізма ў работах трацкіста праф. Сапіра ў галіне неўрапаталогіі, як быўшых шэфаў Інстытута.

Гаворачы аб умовах барацьбы за выкананне плана работы на 1936 г., мы не павінны забываць, што ў сценах Акадэміі навук БССР знаходзілі і магчыма прадаўжаюць знаходзіць сабе месца нашы ворагі, якія зрываюць нашу работу. Бязлітасная барацьба, якую правяла партыйная арганізацыя пад кіраўніцтвам ЦК КП(б)Б і асабіста Н. Ф. Гікало з усякага рода контррэвалюцыйнымі нацдэмамі, контррэвалюцыйнымі трацкістамі, бундаўцамі, эсэрамі і т. д., не канчаецца на даным этапе. Некаторыя таварышы думаюць, што ўсё цяпер у нас на ўсіх нашых участках абстаіць добра, што ў нас уся барацьба скончана. Гэты памылковы погляд вынікае з прытуплення ў іх класавага чуцця, са страты класавай пільнасці гэтымі таварышамі.

Інакш нічым нельга аб'ясніць, што яшчэ да апошняга часу ў некаторых інстытутах працавалі трацкісты, агенты польскай ахранкі і т. п. Без большэвіцкай пільнасці мы не зможам раскрыць ворага і не здолеем паспяхова працаваць.

Толькі прытупленнем большэвіцкай пільнасці можна аб'ясніць „работу“ быўшага калчакаўца, прайдзісвета Чудзенка, які стаў кіраўніком усіх спраў Акадэміі навук БССР—неадменным сакратаром і давёў іх да бесгаспадарнасці, заблытанасці фінансаў, заблытанасці ў будаўніцтве, неразбярыхі ў вучоных ступенях, невыканання планаў і т. д.

Мы павінны накіраваць усю сілу большэвіцкай самакрытыкі нашых работнікаў на тое, каб своєчасова каленым жалезам выпечы з Акадэміі ўсё тое, што варожа нашай партыі, што варожа савецкай уладзе.

Да гэтага часу ў Акадэміі навук БССР выключна дрэнна разгортаецца соцыялістычнае спаборніцтва інстытутаў, аддзелаў, работнікаў. Стаханаўскі рух у прамысловасці не выключае соцыялістычнага спаборніцтва, а падымае яго на вышэйшую ступень. Гэта адносіцца таксама і да нас, да ўсіх галін навуковай работы. Некаторыя інстытуты Акадэміі закінулі соцыялістычнае спаборніцтва, відавочна, лічачы гэта справай мінулага. Гэта грубейшая памылка. Мы павінны развіць соцыялістычнае спаборніцтва ва ўсіх інстытутах Акадэміі.

У сувязі з задачай разгортвання соцыялістычнага спаборніцтва ў сценах Акадэміі асаблівае значэнне набываюць такія *грамадскія арганізацыі*, як профсаюз, комсамольская арганізацыя і інш. Нельга сказаць, што наша прафесіянальная арганізацыя забяспечыла пераход да новых метадаў работы. Гэта непаваротлівасць характэрна не толькі для нашай прафесіянальнай арганізацыі, але і для ўсяго ЦП саюза работнікаў навуковых устаноў і вышэйшых школ. Людзі нават не змагаюцца па сапраўднаму за працоўную дысцыпліну работнікаў навуковых устаноў. Гэта самы вялікі недахоп нашай профсаюзнай работы. Важнейшую, асноўную задачу *выхаванне мас* работнікаў нашы профарганізацыі не выконваюць. Тое-ж самае адбываецца ў нас у Акадэміі і ва ўсім нашым профсаюзе ў адносінах да такога шырокага руху, як рух жонак ІТР.

Вялікія праблемы меліся таксама і ў галіне *гаспадаркі Акадэміі*. Уся справа была прадастаўлена самацёку. Навуковыя работнікі былі ў баку ад гаспадарчай работы. У выніку атрымаліся буйнейшыя пра-

рывы ў галіне фінансавай справы (рэвізія Наркамфіна гэта паказала), у галіне будаўніцтва Акадэміі і інш.

Трэба прывесці ў парадак гаспадарку ўсёй Акадэміі і ўсіх інстытутаў. Дырэктар у інстытуце павінен быць не госцем, а гаспадаром, адказным чалавекам.

Не толькі дрэнна вялася работа па вырошчванню кадраў у сценах самой Акадэміі, але і нічога не рабілася для таго, каб прыцягнуць да нашай работы кадры са стараны. Так, напрыклад, беларускага прафесара хіміі Прылежаева Саюзная акадэмія абрала членам карэспандэнтам, а Акадэмія навук БССР ім не цікавілася. Тав. Кайгародаў, які даў кліматалогію БССР і стварыў у Менску адну з лепшых, адну з найбольш абсталяваных абсерваторый у Саюзе,—не прыцягнут да работы. Таксама не прыцягнут да работы т. Вейс, вялікі знаўца сельскагаспадарчага машынабудаўніцтва, кансультант саюзных арганізацый у гэтай галіне ведаў.

Нарэшце, недастатковая работа вядзецца па выхаванню і вылучэнню маладых нацыянальных кадраў.

У БССР наогул мала аспірантаў, а асабліва мала акадэмічнай аспірантуры—усяго 7 чалавек.

Наша партыя аказвае нам выключную дапамогу. Адносіны партыі і ўрада і асабліва тт. Гікало і Галадзеда да нашай арганізацыі, як да навуковай арганізацыі, выключна чуткія. Без гэтай дапамогі мы не маглі-б мець тых станоўчых вынікаў, якія ёсць у нас. Аднак, на сённяшні дзень работнікі Акадэміі навук БССР яшчэ не поўнасцю выканалі ўскладзеныя на іх партыяй і ўрадам задачы, не поўнасцю аўладалі тэхнікай сваёй работы, не павярнулі свае тэарэтычныя арганізацыі ў належнай ступені да практыкі сацыялістычнага будаўніцтва.

Наша партыя, наш ЦК КП(б)Б і таварыш Гікало вельмі многа дапамагаюць Акадэміі.

Выкананнем і перавыкананнем вытворчага плана нашай работы мы апраўдаем давер'е нашай партыі і ўрада.
